

Biện pháp phòng, chống bạo lực học đường trong trường trung học phổ thông

Trương Thị Bích Liễu*, Huỳnh Thị Thu Nhung*,
Trần Thu Hà*, Nguyễn Thị Thanh Hương*

*ThS. Trường Đại học Quy Nhơn

Received: 13/11/2024; Accepted: 23/11/2024; Published: 28/11/2024

Abstract: School violence among high school students is increasingly common and extremely complicated. School violence has a great impact on students' learning outcomes, health, and psychology. Currently, school violence is not only limited to physical and verbal violence, but also violence on social networks such as: Calling, texting threats, shaming, slandering, posting images, videos, ... with the aim of insulting, defaming the honor, reputation, and dignity of others. School violence occurs at many levels of education, in which, at puberty with unstable and unsustainable psychological and physiological characteristics is also one of the causes of the increase in the number of school violence cases in high school. Therefore, determining the causes of school violence and proposing measures to prevent and combat school violence for high school students is extremely necessary.

Keywords: School violence, high school students.

1. Đặt vấn đề

Hiện nay, bạo lực học đường (BLHD) đã và đang là vấn đề nhức nhối trong các nhà trường phổ thông. Đó là những hành vi thiếu chuẩn mực trong đạo đức của học sinh (HS) ở các nhà trường, là việc coi thường pháp luật hay nội quy nhà trường; thể hiện sự xuống cấp của chất lượng giáo dục đặc biệt là giáo dục chuẩn mực đạo đức, văn hóa truyền thống dân tộc. Vì vậy, xác định nguyên nhân và đề xuất các biện pháp phòng, chống BLHD trong trường trung học phổ thông (THPT) hiện nay là việc làm vô cùng cấp bách.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái niệm

BLHD là hành vi cố ý hoặc có sử dụng vũ lực, quyền lực của HS, GV với những HS, GV hoặc với những cá nhân khác. Đó có thể là những hành vi đe dọa, bạo lực về thể xác, tinh thần, tình dục, ngôn ngữ, bắt ép về tài chính. Các hành vi này hiện nay đang có xu hướng lan rộng đến những người chăm sóc, nuôi dưỡng, giám hộ HS và diễn ra ở quy mô rộng lớn, thậm chí ở bên ngoài nhà trường.

2.2. Nguyên nhân dẫn đến BLHD ở HS trung học phổ thông

*Nguyên nhân từ HS:

HS THPT ở độ tuổi hết sức nhạy cảm, về mặt sức khỏe thể chất, cơ bản các em đã gần giống như những người trưởng thành nên việc sử dụng các hành vi bạo lực để lại những hậu quả vô cùng nghiêm

trọng. Mặt khác, do đặc điểm khủng hoảng tuổi dậy thì nhiều HS thể hiện bản lĩnh cá nhân và không muốn bị người khác coi thường, các em chọn cách cư xử bông bột, sôi nổi, mong muốn khẳng định bản thân bằng “quyền anh chị”.

Một số trường hợp xảy ra BLHD có nguyên nhân từ việc chính HS ấy là nạn nhân của bạo lực gia đình, thầy cô hay những người xung quanh mà bản thân các em không có khả năng chống trả nên vô tình tạo ra một cơ chế tự vệ bằng việc đánh đập hay bắt nạt những HS yếu thế hơn. Bên cạnh đó, xuất phát từ sự đố kị, ganh ghét, hiềm khích, mâu thuẫn đã có từ trước, khi gặp một yếu tố tác động thì BLHD xảy ra dưới dạng đánh đập hay sỉ nhục là điều tất yếu.

Những mâu thuẫn xuất phát trong học tập, trong sinh hoạt hằng ngày giữa các em hay do sự đua giỡn quá trớn trong lời nói, hành động, những va chạm nhỏ hay những hiểu nhầm đơn giản, ... cũng dẫn tới suy nghĩ và hành động chưa thấu đáo và đúng đắn. Tâm lý bị xem thường hay miệt thị về thể xác, danh dự như “đen, mập, lùn, ...”, các em cho rằng bản thân bị sỉ nhục hay xúc phạm nghiêm trọng về danh dự nên trong cơn tức giận, các em không kiềm chế cảm xúc cũng dẫn đến BLHD.

*Nguyên nhân từ gia đình:

Khi được sống trong một gia đình hạnh phúc, gương mẫu thì tâm lý của các em có xu hướng ổn định và có cách cư xử nhẹ nhàng hơn, ngược lại nếu gia đình sút mẻ, thiếu thốn về vật chất lẫn tinh thần

thì ảnh hưởng rất nhiều đến đời sống tâm lý cá nhân. Một gia đình bố mẹ hay xích mích, cãi nhau, sống ích kỷ hay thiếu dân chủ, ít quan tâm, lắng nghe con, giáo dục con bằng quát mắng hay đòn ra, ... các em dễ có cảm giác thiếu sự tôn trọng, mất tự chủ, không kiềm chế được cảm xúc lẫn hành vi, đây cũng là nguyên nhân làm cho các em phát triển lệch lạc, có cách cư xử nóng vội, thiếu kiểm soát hay các hành vi vi phạm pháp luật.

Mặt khác, ở các gia đình cha mẹ ly hôn, tù tội, bỏ rơi con hoặc bố mẹ bận lo kinh tế làm trẻ thiếu tình thương, sự quan tâm, chăm sóc, dạy dỗ, ... Do đó, sự phát triển tâm lý cũng bị ảnh hưởng, các em làm li, ít nói, ngại ngùng, xấu hổ, nghiêm trọng hơn là rơi vào trầm cảm, tự kỷ, dễ bị kích động. Bên cạnh đó, cũng không ít em lêu lổng, ăn chơi, tiếp xúc nhiều với môi trường bạn bè xấu, độc hại. Thậm chí, tình trạng BLHD còn xảy ra đối với các em được sinh ra trong môi trường gia đình khá giả nhưng cha mẹ nuông chiều con quá mức dẫn đến tính cách ỷ lại, cậy giàu có, hậu quả là tâm hồn, nhân cách của các em bị méo mó, lệch lạc, thờ ơ, vô cảm.

****Nguyên nhân từ nhà trường:***

Chương trình giáo dục còn mang nặng tính hàn lâm, thiếu thực tế, nhiều đơn vị kiên thức quá khó, trong khi còn nhiều nơi, nhiều HS chưa có sự đồng đều về trình độ dễ dẫn tới tình trạng chán nản, bỏ học, kết bạn xấu, phá phách, đánh nhau. Nhà trường chưa có nhiều hoạt động tập thể, chưa tổ chức nhiều hoạt động ngoại khóa hay tạo điều kiện cho các em được bày tỏ quan điểm cùng với nhà trường xây dựng các biện pháp phòng, chống BLHD. PP giảng dạy mặc dù có nhiều điểm mới nhưng chưa có sự gần gũi, quan tâm và kết nối. Vẫn còn những trường hợp xích mích hay mâu thuẫn nhưng do khoảng cách giữa GV và HS quá lớn nên các em ngại báo cáo với GV.

****Nguyên nhân từ xã hội và sự phát triển của CNTT - truyền thông:***

Sự phân tầng kinh tế - xã hội, khoảng cách giàu nghèo giữa các gia đình, vùng miền, áp lực kinh tế dẫn đến sự bất bình đẳng và sự xao nhãng trong việc quan tâm, chăm sóc con. Do đó, nhiều gia đình chưa kịp thời theo dõi, xử lý mâu thuẫn hoặc ngăn chặn khi con có hành vi chưa đúng chuẩn mực.

Bên cạnh những mặt tích cực thì sự bùng nổ của CNTT - TT còn mang tới những video, hình ảnh bạo lực, những câu chuyện, cách hành xử trái thuần phong, mỹ tục đã vô tình làm cho trẻ ở độ tuổi vị thành niên dễ dàng bị kích động, học đòi, bắt chước. Rõ ràng, CNTT phát triển mạnh mẽ, ảnh hưởng từ

những trò chơi bạo lực, sống ảo ngày càng phổ biến cũng góp phần dẫn đến những hành vi bạo lực của các em.

Rượu, bia, chất kích thích cũng có ảnh hưởng rất lớn đến HS THPT, các em không làm chủ hành vi, lời nói, dễ nổi nóng, gây hấn, đánh đập hay có hành vi đe dọa, giết người.

2.3. Biện pháp phòng, chống BLHD đối với HS THPT

****Đối với HS:***

Các em cần nhận thức đúng đắn về BLHD để có định hướng hành vi cho phù hợp, không adua, cổ vũ, bắt chước những hành vi sai lầm từ bạn bè cũng như phim ảnh, game. Ngoài việc chú tâm vào học tập, các em cần không ngừng phấn đấu rèn luyện, lựa chọn môi trường bạn tốt để chơi. Các em phải hiểu BLHD là hành vi lệch chuẩn, mọi mâu thuẫn được giải quyết bằng đe dọa, chửi bới, nói xấu nhau hay đánh nhau, ... những hành vi này xảy ra trong hay ngoài nhà trường đều là sai trái.

Khi chứng kiến BLHD, các em không được hò hét, kích động, cổ súy mà phải báo cáo ngay với GV, nhà trường, phụ huynh hay các lực lượng chức năng để kịp thời can thiệp. Các em cũng phải biết kiềm chế cảm xúc, tự rèn luyện và kiểm soát những vấn đề tiêu cực của mình, trước khi hành động phải suy nghĩ kỹ lưỡng và phân tích cẩn trọng. Các em phải có ý thức nâng cao tinh thần trách nhiệm, cùng với nhà trường phát hiện, xây dựng các biện pháp để phòng, chống và xử lý vấn nạn này.

****Đối với gia đình:***

Cần có sự quan tâm, gần gũi, sự gần bó giữa cha mẹ và con cái, sự giám sát chặt chẽ từ phụ huynh bởi ở độ tuổi HS THPT, các em rất ngang bướng, thích thể hiện “cái tôi” và bản lĩnh cá nhân. Khi đã gần các con, cha mẹ và các thành viên trong gia đình mới kịp thời phát hiện, ngăn chặn những suy nghĩ và hành vi gây hấn, đe dọa, bạo lực. Tuy nhiên, cha mẹ cũng không nên quản lý quá khắt khe làm các con có cảm giác bị trói buộc hay có khoảng cách quá lớn với cha mẹ. Cha mẹ nhất thiết phải như người bạn đồng hành để sát cánh cùng con, hiểu các con đang cần, đang suy nghĩ và đang gặp phải những tổn thương gì để cùng con đưa ra các biện pháp ngăn chặn và chấm dứt BLHD.

Cha mẹ nên thường xuyên tham gia các khóa học hoặc chương trình liên quan đến nhận diện, can thiệp và xử lý khi có mầm mống nảy sinh BLHD. Đồng thời, có những lời nói, hành động đẹp, nêu cao tinh thần nêu gương, lựa chọn cách cư xử đúng mực,

quan tâm tinh tế đến các con. Cố gắng tạo dựng bầu không khí bình đẳng, lắng nghe, xây dựng gia đình văn hóa, gương mẫu, không bạo lực từ trong chính môi trường giáo dục quan trọng đầu tiên.

Đặc biệt, với những em là nạn nhân của BLHĐ, phụ huynh cần tìm hiểu nguyên nhân, phối hợp với các lực lượng để tìm hiểu nguồn cơn của sự việc như: Bạn cùng lớp, nhà trường, ban đại diện cha mẹ HS, ... để kịp thời xử lý và bảo vệ con.

***Đối với nhà trường:**

Tạo dựng mối quan hệ thân tình, cởi mở giữa GV và HS để kịp thời nắm bắt những vấn đề xảy ra giữa các nhóm HS và nắm bắt mức độ mâu thuẫn, xác định các cá nhân có liên quan, làm căn cứ để xử lý khi có BLHĐ. Tạo sự gắn kết, gần gũi để kịp thời nắm bắt tâm tư, nguyện vọng, mong muốn và tâm lý của độ tuổi mới lớn, đặc biệt là qua công tác tư vấn tâm lý học đường, góp phần giải tỏa những bức xúc, căng thẳng của các em. Tăng cường các hoạt động ngoại khóa, giáo dục KN sống để hình thành thói quen và khả năng kiểm soát cảm xúc, tránh gây nguy hiểm hoặc tổn thương cho người khác hay chính bản thân mình. Nhà trường phải luôn cảm thông, chia sẻ, lắng nghe khi các em không hài lòng hay cảm thấy bất an hay bị đe dọa. Phối hợp với chính quyền địa phương và gia đình để thiết kế các chương trình ngoại khóa về chủ đề phòng, chống BLHĐ, qua đó, tuyên truyền, nâng cao ý thức cho HS, phụ huynh về việc phòng, chống BLHĐ.

Chủ động xây dựng nhiều kênh để thu nhận thông tin về BLHĐ như: Thông qua các phương tiện truyền thông (email, facebook, zalo, ...), lựa chọn các hạt nhân ưu tú trong lớp để kịp thời phát hiện, báo cáo về khả năng xảy ra BLHĐ. Trang bị hệ thống camera và tăng cường kiểm tra giám sát vào đầu buổi học, giờ ra chơi, giờ tan học và những nơi được xem là góc khuất trong nhà trường như: Nhà vệ sinh, sân chơi, cầu thang, khu thể dục thể thao hay khu nội trú, ...

Đồng thời, GV cũng phải tăng tính hấp dẫn trong các bài dạy bằng các PP và nội dung giáo dục lồng ghép, tăng sự thích thú và năng lực ứng phó, xử lý khi xảy ra BLHĐ. Bên cạnh đó, qua các hoạt động tập thể, các cuộc thi như: Rung chuông vàng, kể chuyện về tấm gương đạo đức, ... và trao đổi không chính thức qua cuộc sống hằng ngày, GV nắm bắt kịp thời tâm tư, nguyện vọng, tình cảm và các vấn đề HS đang gặp phải để điều chỉnh suy nghĩ và hành vi phù hợp với chuẩn mực đạo đức, góp phần giảm thiểu BLHĐ.

Đối với xã hội và sự phát triển CNTT - truyền thông:

Nhiều trường hợp các em xảy ra BLHĐ bị dư luận xã hội lên án, chê bai, phán xét dữ dội khiến các em cảm thấy tự ái, bi quan, xấu hổ, khó hòa nhập thậm chí là đưa ra các quyết định vô cùng sai lầm. Nghĩa là đâu đó trong cộng đồng vẫn còn những cá nhân không chấp nhận những trường hợp HS gây ra BLHĐ được sửa sai hay tái hòa nhập. Thay vì cư xử như vậy, cần bao dung, tha thứ, cảm thông và khích lệ để các em được có cơ hội sửa sai.

Chủ trọng việc phối hợp giữa các lực lượng giáo dục như: Nhà trường, gia đình, xã hội, trong đó nhà trường phải giữ vai trò chủ đạo và chủ động kết nối các lực lượng còn lại để xây dựng các chương trình tư vấn hỗ trợ, xử lý và chia sẻ trách nhiệm trong việc giáo dục, đặc biệt là giáo dục đạo đức. Xây dựng mô hình cộng đồng an toàn, tích cực, xã hội văn minh, không chửi thề, chia rẽ, nói xấu, lôi kéo, kích động, miệt thị lẫn nhau. Rà soát lại các trò chơi game online hiện nay và các phim, ảnh mang khuynh hướng bạo lực để chọn lọc những trò chơi hay phim ảnh phù hợp với lứa tuổi, từ đó, giúp định hướng và đưa các em thoát ra khỏi thế giới ảo, sống buông thả, vô trách nhiệm hoặc bất chước, đua đòi, a dua theo những lời nói, hành vi ứng xử chưa đúng mực.

3. Kết luận

Rõ ràng, BLHĐ đang là mối nguy hại của phụ huynh, HS, ngành giáo dục và toàn xã hội. BLHĐ không chỉ xảy ra ở HS nam mà ngày càng phổ biến ở HS nữ với mức độ nghiêm trọng ngày càng tăng. Từ đó, gây ra áp lực và tác động xấu đến mối quan hệ bạn bè, thầy trò, ảnh hưởng đến sức khỏe, tinh thần, tính mạng của HS. Nguyên nhân của BLHĐ xuất phát từ: Bản thân HS, nhà trường, gia đình, xã hội và sự ảnh hưởng của công nghệ thông tin - truyền thông. Do vậy, chủ động đề ra các biện pháp nhằm phòng, chống BLHĐ là điều thiết yếu, trong đó, chia sẻ trách nhiệm và xây dựng môi trường giáo dục an toàn, văn minh, thân thiện là trách nhiệm của tất cả các lực lượng giáo dục.

Tài liệu tham khảo

- [1] Chính phủ (2017), *Nghị định 80/2017/NĐ-CP về môi trường giáo dục an toàn, lành mạnh, thân thiện, phòng chống bạo lực học đường*. Hà Nội
- [2] Phan Mai Hương (2009), *"Thực trạng bạo lực học đường hiện nay"*, *Kỷ yếu hội thảo khoa học quốc tế: "Nhu cầu, định hướng và đào tạo tâm lý học đường tại Việt nam"*; Viện Tâm lý học. Hà Nội
- [3] Smith. P.K (2003) *Violence in school: An overview*, In P.K. Smith (Ed). *The resposenin Europe (pp.1-14)*, London.